Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

● № 32 (7105) ● 1991 сыл. Кулун тутар 12 күнэ. Оптуорунньук ● Сыаната 8 харчы

УРАТЫ ЭППИЭТТЭЭХ КЭМ

Уон иккис пятилетка түмүктэннэ. Ити кэм устата түгү оҥордубут, туох ситиһиилэммиппит диир буоллахпытына, күттүөннээх хамсааһын тахсыбата. 1986—1987 сс. кураанньар совхоз үлэтигэр-хамбаһыгар улахан охсууну оҥорбуттара. Ол түмүгэр тыа хаһаайыстыбатын бородууксталарын дэлэтии кыайан ситиһиллибэтэ. Пятилетка устата государствоҕа туттарыллар сүөһү тыыннаах ыйааһына баара-суоҕа 337—347 кг тэҥнэстэ, биирдии ынахтан ортотунан 1687 кг үүтү ыллыбыт. Оттон оройуон орто көрдөрүүтэ 1710, республика киэнэ 1874 кг буолбуттара. Үүтү государствоҕа туттарыы пятилеткатааҕы сорудаҕын 126 тоннанан аһарбыппыт, оттон эти атыылааһын былаанын 29 тоннанан толорботубут. Ити боппуруоска ордук улахан хаалыы 1988 сыллаахха таҕыста.

Билиҥҥи рынок сыһыаннаһыыларыгар киириинэн сибээстээн хаалыыттан тахсар саҥа суолларынан биирдиилээн хаһаайыстыба, кыра предприятие, биирдиилик отделениеларыттан быгархай совхоз, арендаҕа предприятие буолууну ааҕаллар, сорохтор совхоһунан хааланы ордороллор. Ол гынан баран билиҥҥи кыаҕа суох сөбхоозтар баар буоллулар. Киһилэр көрдөһөөччү-ааттаһааччы, онно_манна туруорсааччы оруолун толорор курдуктар. Билиҥҥи сир туһунан сокуон ылылынна.

РСФСР Верховнай Советын иккис съеһэ тыа хаһаайыстыбатыгар көмөнү оҥорор туһунан программаны ылынна. Билиҥҥи совхозпутугар туох соруктар тураллар? Бастатан туран, тыа сирин олоҕун төрдүттэн уларыта тутууну ситиһиэхтээхпит. Ол иннигтэн бөһүөлэктэргэ уу боппуруоһун быһаарыахтаахпыт, олохтоохтору гааһынан, электроэнергиянан хааччыйыыны тупсарыахтаахпыт. Иккиһинэн, үлэ объектарын туруктаахтык сылытыыга подстанциялары күүһүрдүллүөхтээх, Аммаҕы туоратан Мөҥкүүдэҕэ тиэрдиллиэхтээх. Үсүһүнэн, Мындаҕаайы —Мырыла суолун оҥоруллуу 3-4 сылынан бүтэриэхтээхпит. Төрдүһүнэн, 1991—1992 сс. Мындаҕаайы бөһүөлэгин бары тэриллэрин квартальнай котельнайтан сылытыыга киллэриэхтээхпит, оттон Мырылаҕа саҥа кварталынай котельнай быраайыга оҥоһуллар, тутуутун 1992 сылтан саҕалыахтаахпыт. Бэсиһинэн, дьон олорор уонна үлэлиир усулуобуйаларын салгыы тупсарыы болҕомто киинигэр туруохтаах. Ордук производственнай объектары, гараажтары, хотонноору, куулуптары, спортивнай саалалары тутуу кэлэр сылларга түмүлүннэ. Ити өртүһэн көрүниэхпитин табыллар. Дьон олоҕун усулуобуйатын тупсарыы бастакы уочараттаах соруктутунан буолар. Аасыт сылга 514 киһиэхэ 58 тыһ. солк. көмө оҥоһуллубута.

Алтыһынан, кэтэх хаһаайыстыбаны былааннаахтык, кэскиллээхтик сайыннарыах т а а х п ы т. Аасыт сылга дьону сүөһүлээһин бэрээдэгинэн 50 ынах сүөһүнү, 17 сылгыны биэрбиппит. Ол гынан баран аҕардас киин бөһүөлэктэргэ сүөһүнү түмүү улахан барсы биэрбэтин таба өйдүөхтээхпит. Ити түбэлтэтигэр төрөлкөй төрүөбү, элбэх бородууксуйаны ылбаппыт чуолкай. Сэттиһинэн, үлэ ветераннарыгар, ордук кыра кээмэйдээх колхозтар пенсиялары ылааччыларга быйылгыттан саҕалаан көмөнү улаатыннарыах туспаахпыт.

Рынок —бу ычачтары, үлэһиттэри, кыаммат дьону кытта сыһыан. Табаарынай эргиэн, үлэһит киһи түс бэйэтин сатабыла, дьоҕура. Ол иһин чөпчу былааннаах, хаһысхалаах буолуохтаахпыт: Аны икки-үс сылыннан тугунан эргииэхтээхпитин, туох табаардаах буолуохтаахпытын чөпчу билиэхтээхпит. Рынок сыһыаннаһыыларыгар саҥа структуранан салайыыга киирэигэ производство технологиятын тупсарыы, экономиканы бөҕөргөтүү, коммерческай хааччылыы, кыра предприятиелары, бааһынай хаһаайыстыбалары, кооперативнай коллективтары тэрийии көрүллэллэр. Аасыт сылга эттэн уонна үүттэн 5 мол. 612 тыһ. солк. киирбитэ. Оҕуоха кыра фермаларынан, биирдиилээн арендаларынан, сүөһүнү уотар площадкаларынан, сылгыны иитэр звеноларынан үлэ барбыта. Оҕоос производствоттан 1 мол. 338 тыһ. солк. үл ылыллыбыта. Ол иһигэр элбэх сыллааҕы оттон 309 тыһ. солк., бурдуктан —111, оттон—287, быгархай блоктан 171 тыһ. солк. киирбитэ. Быйыл ити салаалары оҥоруларынан хааллараан туран, Мындаҕаайыга сайылыылыйи үүннэрэргэ, хортуоппуйу олордорго, Мырылаҕа сахыл ферматын тэрийэргэ, карьер хаһаайыстыбатын үлэлэтэргэ, тирии сыаҕын аһарга былааннаныбыт.

Аасыт сылга ити инниэзбитэҕэр бородууксуйаны батарыы 2 мол. 562 тыһ. солк. улаатан, 7 мол. 151 тыһ. солк. тэҥнэспитэ. 1989 сыллаахха 2 мол. 58 тыһ. солк. хамнас төлөммүт эбит буоллаҕына, аасыт сылга 2 мол. 290 тыһ. солк. төлөннө, 232 тыһ. солк. улааппыта. Сыл түмүгүнэн 2 мол. 784 тыһ. солк. барыстаахтык үлэлээбиппит. Ити барыс суотугар 1 мол. 2 тыһ. солк. тутуу ыытылынна, 730 тыһ. солк. кииинэммит төлөбүр оҥоһулунна. Биир рабочай орто хамнаһа аасыт сылга ити инниэзэҕитээҕэр 712 солк. улаатта. Ол эрээри былырыын биир рабочай оҥорон таһаарыыта ити инниннээҕи сыллааҕар 374 солк. аччатыллыбыта. Онон аасыт сылга ылбыт орто хамнастара оҥорон таһаарбыттарынааҕар 484 солк. үрдээн тахсыбыта. Бу сүрүн экономическай көрдөрүү үлэбит түмүгэ бөрүкүтэ суоҕун туоһулуур.

Сыл түмүгүнэн 75 ынах сүөһүнү, 53 сылгыны ордук иитиит курдукпут даҕаны, төрүөҕү ылыыга үлэбит быстар куһаҕан. Холобур, 324 уулаах тиҥэһэттэн баара-суоҕа 124 ньирэйи ылбыппыт. Ол аата аасыт сылга төрүөхтээх 304 ынаҕы уонна тиҥэһэни кураанахха иитиипит. Онон, быһа холуйан, 360 тонна үүтү, 30-ча тонна эти ситэ оҥорботубут. Биир ынахтан үүтү ылыыны 1989 сыллааҕар былырыын 229 кг тыгнары түһэрбиппит. Ол иһигэр Хахыйах отделениета ынах ахсыттан баара-суоҕа 1019 кг ыан, валовойунан сыл устата 57 тонна үүтү туттарда. Көстөрүн курдук, үүтү ыабыыгга кыахтарбытын туһаммаппыт.

Сылгыны иитиигэ 300-400 тонна бурдугу, 500-600 тонна оту оросхуоттуубут, сылгыһыттарга 300 тыһ. солк. хамнаһы төлүүбүт. Оттон аасыт сылга сылгыны государствоҕа туттарыыттан 1 мол. 14 тыһ. солк. барсы ылбыппыт.

Табаарынай бородууксуйаны оҥоруу көрүүгүнэн, сүөһү аһылыгын базатынан, финансовай турукпутунан, тутуу матырыйааллары оҥоруунан рынок сыһыаннаһыыларыгар киириигэ бэлэм курдукпут. Ол гынан баран бородууксуйаны оҥоруу бүтэһиктээх түмүгэр адьас мөлтөхпүт. Сүөһүттэн этин эрэ туһаҕа таһаарабыт, үүттэн баара-суоҕа аһылык үс көрүүгүн оҥоробут. Иннинитин манныж дьаһаннахпытына ыраалаппыт чуолкай. Ол иһин бары табыгастаах, барсы ылар суолларын көрдүүрбүт, ааҕан-суоттаан үлэлиирбит, оросхуоппутун мүлүтүүрдүк аччатарбыт, бородууксуйаны оҥорон таһаарыыны төһө кыалларынан үрдэтэрбит, кэҥэтэрбит, хаһаайыннааһын механизмын баһылыырбыт наада.

В. ЧИЧИГИНАРОВ,
«Мындаҕаайы» совхоз директора.

Союзнай дуогабар бырайыага бэчээккэ таҕыста

Бэчээккэ суверённай республикалар Союзтарын туһунан дуогабар бырайыага таҕыста. Бу докумуон түөрт салааттан турар: «Сүрүн принциптэр», «Союз тутула», Союз органнара» уонна «Түмүк балаһыанньалар».

Бырайыак дуогабарга кыттыылаах хас биирдии республика суверенай государство буоларын көрөр. ССР Союзтара—тэҥ бырааптаах республикалар баҕа өртүнэн холбоһууларын түмүгэр үөскээбит уонна дуогабар кыттыылаахтара киниэхэ биэрбит боломуочуйаларын иитин иһинэн государственнай былааһы олоххо киллэрэр суверенай федеративнай демократическай государство. Союһу үөскэтэр республикалар бэйэлэрин сайдыыларын бары боппуруостарын кимтэн да тутулуга суох быһаарыылар бырааптарын илдьэ хаалаллар, бэйэлэрин территорияларыгар олорор бары норуоттарга политическай бырааптары уонна социальнай-экономическай, культурнай сайдыыга кыахтары мэктиэлииллэр.

Союзнай дуогабар республикалар государственнай былаастарын үрдүкү органнарынан ылыллар уонна республикалар толору боломуочуйалаах делегацияларынан илии баттаммыт тугэниттэн күүһүгэр киирэр. Союзнай дуогабар илии баттаныыта ССР Союзтарын Федерациятын Советын быһаарыытынан арыйыллар.

Дуогабарга илии баттаабыт республикаларга илии баттаабыт күнүэриттэн ыла ССР Союзтарын тэриһэр туһунан 1922 сыллааҕы дуогабар күүһүн сүтэрбитинэн ааҕыллар.

Союз уонна Союзнай дуогабарга илии баттаабатах республикалар сыһыаннара ССР Союзтарын туттула сылдьар законодательстволарыгар, хардарыта эбэһээтэлистибэлэргэ уонна сөбүлэһиилэргэ олоҕуран сүрүннэниэхтээх.

(ССТА).

РСФСР Компартиятын КК уонна КХК Пленума

Кулун тутар 6 күнүгэр РСФСР Компартиятын Киин Комитетын уонна Киин Хонтуруоллуур Комиссиятын холбоһуктаах Пленума буолла.

Күннээҕи бэбиэскэ сүрүн боппуруоһугар — республикаҕа общественнай - политическай быһыыны-майгыны туруктаах оҥорууга коммунистар соруктарын туһунан боппуруоска — дакылааты РКП Киин Комитетын бастакы секретара **И. К. Полозков** оҥордо. Ураах ылылынна, ол бэчээккэ тахсыаҕа.

Пленум 1991 сылга Компартия бюджетын уонна РСФСР Компартиятын КХК оросхуоттарын сметатын бигэргэттэ.

Буолаары турар ССРС референдумунан сибээстээн РСФСР Компартиятын КК уонна КХК Российскай Федерация норуоттарыгар ыҥырыы ылынныллар.

РСФСР Компартиятын КК чилиэнин статуһа бигэргэтилиннэ.

Пленум РСФСР Компартиятын маассабай информациятын средстволарын тэрийиигэ үлэ туһунан информацияны бэлиэҕэ ылла. КК секретариата бэлиэтээммит программаны олоххо киллэриини түргэтэтэригэр сорудахтанна.

(ССТА).

ССРС Федерациятын Советын мунньаҕа

Кулун тутар 6 күнүгэр Кремльгэ ССРС Президентэ **М. С. Горбачев** председателлээһининэн Федерация Советын мунньаҕа буолла. Республикалар толору боломуочуйалаах представителлэрэ Федерация Советын уонна ССРС Верховнай Советын экспертэрэ кыттыыларынан бэлэмниэбит саҥа Союзнай дуогабардарын бырайыага дьүүллэһилиннэ.

Федерация Совета ылыныллыбыт үлэни учүгэйинэн сыаналаата. Дьүүллэһии хаамыытыгар кэккэ бэлиэтээһиннэр уонна эбиилэр этилиннилэр, докумуоҥҥа чуолкайдааһыннар киллэриллиннилэр. Совет бырайыагы төрүт быһыытынан ылынна уонна республикалар Верховнай Советтарын көрүүлэригэр ыытта. Ол бэчээккэ тахсыаҕа.

Соҕуруу Осетиятааҕы быһыы-майгы туһунан информация истилиннэ. Онно быһыы-майгы өлүс тыҥааһыннаах, бандьыыттар бөлөхтөрүн буулдьаларыттан дьон өлөллөр, осетиннар даҕаны, грузиннар даҕаны, атын даҕаны национальностаах дьон мунгу көрөллөр. Федерация Совета хабырыйсыыларынан хабыллыбыт оройуоннар нэһилиэнньэлэрин олохторун хааччыйыыга эбии суһал дьаһаллары ылары, быһыыны-майгыны сүрүннээһин суос-соҕотох кыаллар суолун көрөр ССРС Президенын Ыйааҕын халбаҥа суох толорууну булгуччулааҕынан билинниэ.

Абхазскай АССР Верховнай Советын председателэ **В. Г. Ардзинба** иһитиннэриитин истэн баран, Федерация Совета туһааннаах сорудахтары биэрдэ.

Федерация Совета экономическай боппуруостарга уонна аска-үөлгэ түһэрсиллибит сөбүлэһиилэри толору интэриэстэригэр ССРС Министрдэрин кабинетынан бэлиэтээммит дьаһаллары өйөөтө. Ити үлэни тосту күүһүрдэр, хаһаайыстыбеннай сибээстэр уонна баламнаах биэрииллэр халбаҥа суох турукка киирэллэрин хааччыйар наадалааҕа бэлиэтэннэ. Билиҥҥи кыллабыннай сорутунан производство таҥнары түһүүтүн тохтотуу, үлэ сөптөөх тэтиминн тутуһуу буолар.

(ССТА).

—Бригаадэ түһүөйэх трактордааҕытта Сенябыт киэнэ туран хааллаҕына сатаммаппыт. Оппутун-маспытын киин быһаарар. Бу күннэргэ Чурапчы таһыттан Ньидьилиттэн синээс таһар, иньэ гынан уолбутун хотоммут ааныы сэгэтэ-сэгэтэ кэтэһэбит,—диир Семен туһунан Бэрэ маннык ферматын старшаҕа үлэ ветерана Аполлон Николаевич Атласов.

Сылааҕ Бэрэтэ кырыы участактарын сайыннарыы кэлим программатыгар киллэриллэн, саҥалыы чэлүгэр түһэр. Манна кэлин сылларга эдэр дьон олохсуйан эрэллэрэ участак иннинэ сайдыытыгар эрэли үөскэтэр. Олортон биирдэстэрэ — Бэрэ бэйэтин уола Семен Аммосов.

Снимокка: эдэр механизатор С. Аммосов.

Т. Кардашевскай фотота.

ССРС уонна РСФСР референдумнарын көрсө

ЫРААС МУУСКА ТАҺААРДАХХА

«Демократическай платформаҕа» турааччылар лидердэрэ, быстахтык ылаахха, Травкин, Лысенко, Попов, Афанасьев, социализмҥа айылҕаттан сиба түһэр буолаллар. Академик Шаталин сайабылыанньата огордо. Кинилэр туох сыаллаах-соруктаах дьон буолалларын тох, суһаҕута Харьков куоратыгар буолбут конгреста ыҥырыыга «кордоруута». Кинилэр тугу ситиһэ сатыыллар?

Бастатыныан, 1917 сыллаахха буолбут социалистическай революция дьэрэттарга мэдэни эрэ аҕалбытын, онон бу тутул тэрдүттэн уларыйыахтааҕын түбүйэн этэллэр. Империскай уни, тарбай структура цивилизованнай форматын — суверенай демократическай государствоны — түһэрэр ийин тураллар. Ол экономическай тэрдэн чааһынай бас билиини аҕаллар.

Чааһынай бас билии түргэтэрдэҕинэ, экономическай быһаас аҕыйах, сааҕтаах бэлэх ирэйтигэр киирдэхтэҕин кини барыта дойдууга сдолуо. Оттон экономическай быһаас ол бэлэх киирэбэҕэр, политическай быһаас эмиэ кинилэр туттар киирбэҕэ сиэрбара суох. Онон бу нуруона уратаа кутталлаах сыла буоларын дьон ураан өйдүөх нааda.

Республикалар норуоттар бары суверенай буолалларын ийин турунабыт дииллэр. ССКП ону утарар диэн айдааннахлар. Оттон Россия Конституциятын быраҕыага туту кордөрөрүй? Бырайман уларытыллы, бэйэ ылллар тубэлтэтигэр кини састааттигар баар республикалар суверенитеттара сарбыллалларыгар тиийэр.

Нэһилиэнньэ бүттүүнэ ордук бүгүнүгү курдук үүстүн хамиэ, социальнай хомуһунэ наада.

бар «Демократтар» ону хаһан уһаахтыт диэн дьэргүччү этиллэр. Оттон ылларар уураахтара, түруорсар соруктара атыны кэпсиир. Ыксаргит курдук, социализм киһиэхэ биэрбит уратаа быраантара — босхо үөрэнэрэ, эмтэнэргэ быраантара — сарбыллан эрэллэр. «Демократтары» ол таарыйбат. Биллэн турар, Артем Тарасов курдук миллионердар тоҕо баҕалар харчыны толоон үөрэннэхтэрэ, эмтэнэхтэрэ, оттон биһиги курдук кыратык сир ылар хамнастаах дьонун оҕолоро онно ымсыыра эрэ сылдьыахтыт. Экономическай сибээстэр кэһиллиннэр, промышленность бадьэагэ тиийдэ. Сабаҕалааһын бырыатыннан, сүбу кулун тутар бүтэһигэр дойдуга ыһыллыаҕын атахтаах үлэтэ суох дьон баар буолуохтар. «Демократтары» сиэллэр да дьыаҕылара доллугунан. Бэйэлэрин сыалларын ситиһэр түбүтэр Бүтүн Россиятааҕы забастовкалары, экономическай сабытаастары оҥорторорут туттумматтар.

Биир түрүөрэр бопрустарынан национальнай арминын тэрийэн буоллар Кимтэн көмүскүүбит ол арминнан, 70 сылы быһа эн-миэн дэсиһэн ийдэнэн олорбут норуоттарбыттан дуо?

Ыччаты уларыйар күүс быһыытынан туттар сыаллардын үүтүйэн тэлэроллор. Араас ньыманан биһиги социалистическай тутулбут көстөрүн киллэрэ итэҕэлтэтэтымллар, сиэрин-майгытын алдьаталлар.

Итиэ сыалларын ситиһэллэригэр демократтарбыт дэлэй уураахтар хангы да средстваны туттаратан туттумматтар. Быстахтык ылахха, бэйэлэрэ дойдуга элбэх партия баар буолуохтаах, куорэсэһии үөскүүбүйатыттар бирэгэ үлэлэһиэххэр дьир курдуктар аһаара, бары дьаһалларынан ССКП-ы сэмнарар санаалаахтар, бурүйа да суӊар хорууттуулар. Онон норуоту биир сааҕа түмэр партия сөҥиэ бадьуруттуохтарын баҕараллар.

Уларыта тутууну саҕалаабыт ССРС Президенэ Горбачевка сиба түһүү улахан, Кини таһаарбыт бары ыйаахтарын, Союзун демократтар оргооно түһэрэн ылаллар, дойду республикаларын норуоттарын. Кинилэр парламентарын олору тэлорбот буоларга ыҥыраллар. Онон дойду айгыраһыыннан, атыныттаһыынан салгыны дирингэтиэхтэрин баҕараллар. Дойду билиҥҥи правительствотын отставкаҕа таһаарга модьуйаллар, ССКП-ны «бэйэтин демократия утары турарын дьиҥнэхтик көрдөрдө» диэн даттаан, бырааттаан тутутарга суудьуйаллар.

Губернатордары, республикаларга президеннэри таллараллар иһин туруналлар, быһата, дойду быһааһын анархияҕа тиэрдэхтэрин баҕараллар. Республикалар ылымыт суверенитеттарын бөҕөргөппүтэ буолан, тоттарытуга үлэлэабыт механизмнарга тириэрдэ сатыыллар.

Вильнюска буолбут иэдээҥҥэ демократтар биһиэччы коммунистары буруйдаабыттара. Ол эрэри кимтэн да тутуллуута суох комиссия үлэлээн баран, манна КРУ али атын суола баарын туһунан сабаҕалааһыны оҥорбута киһини дьиксиниэрэр. Дьиҥэхэ демократия иһин турунар буолахтарына, билигин Соҕуруу Осетияҕа бара турар хаан тохтуулааҕ инрсэн түһүнэн тоҕо саҥарбаттарый?

Быһата, итэ демократиянан сабынан дойдуну капиталистическай общество — кини киһини кэлэһүннүүр общество тахтар — илдьэ сатаатыллар дьиэххэ ис саналара. быллгастык кэпсэтэххэ.

Кинилэр ситиһиэ санаалар ол дьаһалларыттан дойдубут держава быһыытынан бииргүн, норуоттар норуот быһыытынан тэнийэ сиппэттэрэ, хайы кэмҥэ эн буолута суох, ким харыстаах хайаабак буолуоҕа.

Кинилэр биир лидердэрэ Моссовет председателэ Попов эссэ 1989 сыллаахха баларга ыйдаар «Москваны тэнийэтыахха нааda» диэбитэ, ити сыллааҕы таахха, кини дэр өйдөөн-саҕалан туран дойдуну мааныа подаркэ тэрийэллэр. Норуоттону ойдуон наada. Билиҥҥи национальнай араннарга тэрдиит туох содууһаа буолуоҕун эмиэ ойдуохха сөп.

Үгүстэр Горбачев уонна Ельцин утарсыыларын биирдиилээн дьон инрсэлэрин, быһаас ииии быстах охсуһуу курдук саныыллар. Дьиҥэр, бу икки уларыта тутар идеялар киирсиилэрэ буолар. Хайалара кыайарынан дойдубут дьылҕата быһаарыллыаҕа. Хайалык да партияттан тутулуга суохпут дэнэр сороҕ лидердэрбититтэн кини туох туһугар үлэлиир сылдьарын эмиэ ырыаҕалыахха. Демократическай платформаҕа тураачылар, дьаҥһаан туран, Союз референдумун ыытыыларын мөккүһэллэр, ол аата дойдубут биир сомоҕотун үрэйэргэ мэһэйи корсүөхтэрин баҕарбаттар. Оройуонун дьоно, референдумҥа ыытарыттар, «Союз оннуннан халлара сөп дуу, суох дуу» диэн бырааһы ыйытыыга «сөп» диэн куолас биэрэллэригэр баҕарабын. Сыыстарыахтыт суоҕа. Биир сомоҕо Союз ыһыллыаҕына, үһүн сыл арга эрэйи, ыһаллары көрсүөхпүт, күүстээхтэр кыргыһыыларыгар оннуу буолуохпут. Төрөөбүт республикабыт суверенитетын, киргэһин күөмчүлэтимиэхпит. Оттон ол сатардылларбыт Союз иһин куоластыырын быһаччы тутулуктаах буолуоҕа.

А. САРГЫДАЕВ,
ССКП чилиэнэ.

Иркутскай куоракка декабристарга аналлаах үгэс буолбут бичэрдэр ааһарылыныллар. Быйыл ити бичэрдэр декабристар музейдара тэриллибитэ 20 сылын туолар юбилейын кытары алтыста. Трубецкой музей-дьиэтигэр олох тоох Эдэр көрөөччүлэр театрдарын артистара кэргэнин батыһан Сибиргэ кэлбит Екатерина Трубецкая кэриэһигэр анаммыт «Кини атыттары хорсун быһыыга үгүйбута» диэн литературнай - музыкальнай композицияны толордулар.

Снимокка: инсценировка кыттыылаахтара артистар Ольга Дерфлер уонна Олег Мошнадов.

С. Падалко фотота (ССТА фотохроникэтэ).

АЙБАРДААҺЫНЫ ТОХТОТУОХХА

Чурапчы сэлиэнньэтин олохтоохторуттан телефону дьиэҕэ киллэрии уочарата түтүһүллүбатын туһунан үҥсүүлэр Совет президиумун аатыгар аҕыйаҕа суохта киирдилэр. Олор сибээстэн президиум олунньу 21 күнүгэр буолбут мунньаҕар сибээскэ, тутууга уонна промышленноска бастайааннай комиссия председателэ депутат Федотов А. Н. информациятын истилиниэ.

Үҥсүүлэргэ олоҕуран, бастайааннай хамыыһыйаттан Керемясов В. Н., Яковлева Е. Р., Слепцов С. Г., ис дьыала оройуоннааҕы отделыттан Сивцев П. П. састааттаах комиссия оройуоннааҕы сибээс узелыгар, ЛТС-ка телефону киллэрии толоруллубут нарээттэри уонна квитанциялары бэрэбиэркэлээтэ.

Чурапчы сельскай Советын президиумун 1990 сыл атырдьах ыйын 20 күнүнээҕи 60 №-дээх быһаарыытынан, 16 чаһитиниэн туһанар граждааннарга телефон киллэрэллиэхтээҕэ 8-гар эрэ киллэриллибит. 3 сэрии ветерантыгар, испииһэккэ киирбит сэрии 5 оҕдооболоруттан 2-гар, тыыл 3 ветерантыттан 1-гэр, бастакы уонна иккис группалаах 5 инбэлииттэн 2-гэр. Чээчэтиниэн туһанааччылар испииһэктэригэр киллэриллибит хас эмэ сыл уочараттаабыт Седалищев Б. Н., Владимирова М. А., Дьяконова А. А. (бастакы, иккис группалаах инбэлиттэр), Монастырев К. И. (сэрии кэмигэр ылыллыахтаах үлэтин иһин медаллаах), Пудова А. Ф. (сэрии кыттыылаһын оҕдообото) кинилэ калтыттар.

Оройуон үрдүнэн 1100 телефон точката баарыттан 1006-та туһаныллара турар. Итиннэн 676-та биирдиилээн дьиэлэр бас билиилэригэр баар. Ааспыт сылга 73 киһиэхэ телефон киллэриллибититтэн 53-гэ сибээс узелын начальнигын нарээтинэн. Оттон 10 киһиэхэ ханнык да нарээн оҥойуллубатах. Түмүгэр 54 ыал сана телефоннаммыттыттан уонсай уочаракка турааччыларга баара-суоҕа 16 ыал тиксибит.

Итэ чахчылар оройуоннааҕы сибээс узелын начальнигэ Ефремов В. Е. уонна ЛТС начальнигэ Тимофеев Е. П. Чурапчы сельскай Советын президиумун быһаарыыларын толорууга үлэлээбэттэрин, болҕомтоҕо да ылбаттарын көрдөрөллөр. Ол түмүгэр социальнай сиэрдээх буолуу кэһиллэр, бэйэ үлэлиир дуоһунаһынан туһаныы таһаарыллыбыта чуолкай.

Итинэн олоҕуран Совет президиума тт. Ефремовы уонна Тимофеевы чээчэтиниэн туһанар гражданнарга телефону киллэриигэ сельскай Совет президиумун быһаарыыларын толоруллаларыгар сорудахтыыр. Инниһинэн, т. Ефремов телефону киллэриилэргэ наадыйааччылар уонсай испииһэктэрин бэрээдэктээхтээх уонна ол тутуһуллуутун ыраастыктык хонтуруоллуохтаах.

Сельскай Совет президиума Ефремов В. Е. уонна Тимофеев Е. П. иккиэн ортугар итинник курууйай киһиниэлэри таһаарар түбэлтэлэригэр бу боппуруос үрдүк тэриллэлэригэр быһаарыллыаҕа диэн кинилэри кытаанахтык сэрэтэр итиэннэ сибээс узелын начальнигэ Ефремов В. Е. райсовет депутата буоларынан, кылгастыктыы сибээс ситиэтиин ханчыбыата ыытыыт үлэтин туһунан отчуотун истэрингэр райсовет президиумугар туруорсар.

А. ЗАХАРОВ,
Чурапчы сельскай Советын председателэ.

Политическай кулуун: эн позицияҥ?

Партия мөлтөөһүнэ — бэйэбититтэн

1985 сылтан бэттэх таһаарыылар араас үүрааһтар саҥыыннэ ыйаналлар, олохко киллэриллиилэрэ ылдьи уустугурар. Ол, мин санаабар, аҕара тэтэллээхтин, норуоту кытта сибээһэ суох ылыллыылларыттан. Ол ахсын партия авторитета түһэр.

Партия авторитетын үрдэтии кини дойду экономикатыгар үөскээбит уустуга балаһыанньаны туоратыыга хайдах кыттарыттан тутулуктаах буолуоҕа. Киһиэхэ аһыыл тылынан кыырыгы буолбакка, таҥнар таҥас, аһыыр ас нааада. Партия экономическай боппуруостарыгар дьарыктаммат буолларына, норуоту бэйэтин тула түмэрэ саарбах. Билиҥҥи туох да туһугар эппиэтинэһи ылыммакка эрэ аҥардастыы хараарар, кратикалыыр дьон элбээтилэр. Ким да норуот хайаабыттыбатынан, уйгуну сиэруунин дьарыттыммат курдук.

Миэстэҕэ да ылан көрдөххө, олоттоох партийнай тэриллэлэр, кинилэр секретардара үөһэттэн дьаһалы кэтэһэн үлэлэрин ыһыгын кэбистилэр. Ол туохтан төстөрүй?

Коммунист - салайааччылар информацияларга, отчуоттарга истиллибэт, кинилэр бэйэлэрин эйгэлэригэр партия идеяларын хайдах олоххо киллэрэллэрэ хонтуруолламмат буолла. Партияттан үстүү дааны, баҕа өртүнэн тахсы дааны «ЧП» курдук көрүллүбэт, «партияҕа туһата суох дьон тахсаллар» диэн бэйэ итэҕэйин саҥар «бартаахай» өйдөбүл үөскээтэ. Кинилэр бигэ иэтэҕэлэ суох дьон буолаллара тоҕо аһаҕастык эппэттэрий?

Рабочай кылаас партиятыгар рабочай кыһарара улам аҕыйаан иһэр. Бойобуой дьоҕуру көрүү диэн бартээрэй саҕалааһына тиһэҕэр тиэрдэллибэккэ сымэлийдэ. Партийнай тэриллэлэр үлэ коллективтарыттан тэйэн, кинилэр кыһалҕаларыгар дьарыктаммат буолан эрэллэр.

Коммунистар ортолоругар, дьиҥэр, бэйэлэрин сыллаас олохторун, бирдэмэлэрин да төлүк үүрэн туран, дьон туһа диэн эппиэтинэһи өйдөөн-саналаан үлэлээччилэр аҕыйаҕа суохтар. Ол туһунан хаһыат сиэрдэхтин суруйар, радио кэпсээбэт. Партийнай мунньахтарга туох туһунан кэпсэтии буолбута биллибэт.

Урукку барыта үчүгэй этэ диэбоппин тыынан баран, партийнай үлэ сорох кыһамыныттан аккаастыыр сатаммыта суох, мунньахтар, олору бэһыйар, солбуйар саҥаны булуохха диэри.

Ис партийнай дьиссиплинэ мөлтөөтө. Устаабы кэрдэбүттэрин сороҕор сыһыа өйдөөн, үлэни дьаалаттаҥан уһуннардылар, бэл уонсай мунньахтарын ыыппаттар.

Оройуоннааҕы партийнай тэрилтэ үөһэ эппиэтим курдук, састааба өртүнэн матырыйаальнай уйгуну быһаччы оҥорор эйгэтэ наада эрэр. Оройуоҥҥа 258 рабочай-коммунист баар буоллаҕына, ону баар 100 нэртэй баара-суоҕа коммунист сопхуостарга үлэлиир, ол аата аҕыйаата. Кинилэртэн сүүс бу интиитигэр үлэлиир — 59. Нэһилиэк баара-суоҕа — 59. Партийнай тэрилтэ партийнай ыйдаа сиэс өртүнэн ыраахтыр, Учуокка турар коммуниспиттэртэн 213-тэ үлэлээбит кыраайдыыстар, 188-һа оҕолорго оттор олорор дьиэ хаһааннара. Эдэр дьону партияҕа ылыыга ураты болҕомтоҕу уурухха РКП райкомо ычаты бастакы үлэтэ хайыһалын бэлэттэһэн үлэни саҕалыан нааада.

Н. ДЬЯЧКОВСКАЯ.

Салалта эрэли толорбото

Уларыта тутуу эрэйиллэр түмүгү биэрбэтэ. Советскай Союзпут баар буолар дуу, суох дуу диэн боппуруос турбата. Аан дойдуга сонунната суох соботобуун хаалар куттаннабыт. Итиннэкэ барытыгар общество салайааччылара туһулаабыт уларыта тутуу ханнык да теоретическай, методическай бэлэмэ суох ыытыллыбыта тириэртэ. Бастаан, кырдьык, үчүгэй полгуциялары быраабыт, норуот өйдөбүлүн ылбыта. Кэлин ол барыта тиэрэ эргиллэн, социализмы акылаатыттан үрэйээ, капитализм диэки хайыһан эрэбит. Политическай ойсиэлэ булкуллуута социализм идеяларын сиэрдэхтээһыныгар тиэртэ. Итиннэхэ барытыгар ССКП Киин Комитета уонна кини Политбюрота буруйдаахтар. Кэлиҥ бэчээккэ тахсыбыт Сайабылыаннаттан эппиэт булбатым, маны суолталаах докумуон да диэн сэнээбэтим.

Биһиги салайааччыларбыт эрэли толорбутулар. Ол түмүгэр экстремистэр партияны киргул үөҕаллэр, олоҕо да суоҕунан харардаллар. Онуоха эппиэт бэриллибэт. Социалистическай идея кризиска киирдэ.

Оройуонна ССКП КК 1983 сыл бэс ыйынааҕы Пленумун ууруахтарын салалтаҕа ылыахха. Оннно хайа да хайыгыга докумуоннардааҕар идеологическай үлэ соруктара чуолкайдык туруоруллубуттара. Идеологическай үлэни бары күүһү түмэн өрө көтөҕүөххэ. Мин, пропагандист да буоларым быһыытынан, араас сааскылахтар, араас социальнай араҥалар ортолоругар сылдьабын. Ол онно бэл партията суох орто саастаах дьон: «Тоҕо коммунистэр, партияҕытын харыстаабаккыт?» — диэн ыйыталлар. Итиэ сиэрдээх ыйытыыга кырдьык да, тоҕо олоробут биэрбэккит?

Партия комсомолун сирэйдээн бэйэтин баар суох эрэллээх резервин сүтэрэн эрэр. Маныаха партия райкома да болҕомтотун уурбат. Быһата, партия ыччаты кытта сибэйиин быһа охсунна.

Коммунистар, онон үлэлиирим, партиябытын көмүскүүргэ туруннубут, РСФСР Компартиятын секретарын И. К. Полозкову өйүүбүт. Кини билигин «демократтар» ортуларыттан хайдах үтүрүйүүгэ хабыллыбытыгар сыһыарын истэбит. Бэл ССРС-ка бүттүүнүтүгэр дьиэр конституционнай быраабы кэһэн туран, олорор дьиэни харчыһайыттан аккаасталлар.

Н. НЕУСТРОЕВ.

Олоҕу огдолуппут ол ыар күннэри чурапчылар умнубаппыт

БСК(б)П Саха сиринээҕи обкомун бюротун 1942 сыл атырдьах ыйын 11 күнүнээҕи «Чурапчы оройуонун колхозтарыгар сыһыаннаах Чурапчылар тустарынан» уураах кэтэтпиттэрэ. 11 сыл буоллаҕына оройуонтан ааһа көһөрүллүбүт сылдьыбыттар оройуону дьоно ааҕыстыыр. Онно Корякин Климент Кириллович — Саха ССР Министрдэрин Советын Председателин солбуйааччы, правительственнай комиссия председателэ, Шарин Николай Иванович — Саха ССР Верховнай Советын отделын сэбиэдиссэйэ, Кудрин Виктор Петрович — Саха ССР народнай депутата, Саха сирин промышленнай предприятиеларын ассоциациятын генеральнай директора, Сысолятин Геннадий Михайлович — Саха ССР народнай депутата, РКП рескомун комиссиятын председателин солбуйааччы, **Мунхалов Афанасий Петрович** — РСФСР народнай художнига, **Ефимов Гаврил Дмитриевич** — сэрии уонна үлэ ветерана, оройуон бочуоттаах гражданина уо. д. а. кыттыбыт дьоннор. Оннук таҕа Булуҥ, Эдьигээн, Кэбээйи оройуоннарыттан делегациялар сырыттылар.

Көһөрүү сылдьыбыттар партия обкомун бюротун 1942 сыл атырдьах ыйын 11 күнүнээҕи уурааҕын көтүрүүгэ анаан үөрүүлээх түгэннэн сибээстээн оройуоннааҕы ииис түмсүүлэрин РКП оройуоннааҕы комитетын бастакы секретара **М. Н. Сибиряков** кыттаа кииринтэ. Дакылааты народнай депутаттар оройуоннааҕы Советтарын председателэ **Е. А. Борисов** оҥордо.

Оройуон хас биирдии олохтооҕор умнуллубат ыарахан хаалларбыт, историческай кырдьык оргуйдоотуйун биир кэрэ бэлиэ түгэнинэн бу омсолоох уураах сыһыарыахтаах хааччахтанан көтүрүллүбүтэ буолла. Онон дьон сүүрбэр 49 сыл устата ааспыт сылдьыбыттар баттала чаҕааннар. Бу дириҥник үөрэтиллибэккэ, толкуйдаммакка ылыныллыбыт уураах сыыһатын туһунан 1943 сыл балаҕан ыйыгар отчуоттуурга Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Председателин солбуйааччы, правительственнай комиссия председателэ тиб. Президиума Кэбээйи оройуонугар көһөн тиийбит колхозтарга сылдьан оҥорбут түмүктээһиннэрэ, билигин ветераннарбыт кэпсээннэрэ, архив үгүс документтарыгар тиийтэрдэ да кэрэһилиир. Маны кэтэбит кэнниттэн улахан утарсыы тахсыбытын өйдөбөт буолуохха сөптөөх. Саха сирин историятын биир «хара бэлиэтин» уураа үөрэтиигэ анаан комиссияҕа сырдатар Саха ССР Верховнай Советын Председателэ М. Е. Николаев, Саха ССР народнай депутата В. П. Кудрин, партия рескомун секретарлара Е. Ф. Красноштанова, П. М. Андреев, историческай наука доктора В. Н. Иванов, республика министрэ П. С. Иванова, партия рескомун рабочай бөлөҕүн салайааччы Г. М. Сысолятин эхтэр ааҕа.

Сыыһалаах уураах оройуон социальнай-экономическай сайдыытыгар туох охсуулаах буолбута биллэр. Билиҥҥи көһүү историятын кырдьыктаах сырдатар соруктаахпыт, ити алдьархай туһунан билигин ырытыы өйдөбүлү кэтэриэх тустаахпыт. Бу уураах көтүрүллүүтүн кэлин да утарсыбыт дьон суох буолбаттахтар. Киһилэр Аҕа дойду улуу сэрии кэмигэр республикаҕа үлэ-хамнас сатылаабыт. Чурапчы оройуонугар дьон массабай өлүүтэ тахсар куттала үөскээбит кэннигэр суос-сорох туох да биир бэлиэ буолара бараан силиргэмэр, ол гынан баран, сиэхтии ортугун ымыллыбата дьон өлүүтэ-сүтүүтэ тахсыбатын курдук өйдөбүлү хааччыйарга соруммуттара. Сорохтор уурааҕы көтүртэрэн түгү сиһиин сатыырбытын өйдөбөт курдук туттубуттара.

Оччолорго балаһыанньа, кырдьык даҕаны, ыарахан этэ. Комиссия матырыйаалларыгар оччотооҕута сиэрэ суох кимиэхтэрэ ырааҕынан-быһаарыммыт сыыһалар туттуллубуттарын түгүлүүр-чахчылар үгүстэр. Уураах да сылларга улахан кураанньах хомууллубут билиҥҥи орооҕун олордубут колхозтара атын оройуоннарга. Нуотаргыттан атын үгүүр-уурахтарга оттоон сүөһүнү тиэйэр ыыхтара сиэрэ туһалаабыттара. Оннук да буолан баран тардыһан ыраах сиргэ оттуу сырыттахтарына, оттору ыһыктаан араҕа көһөртөөбүттэр. Оройуон салалтата үөскээбит ыарахан балаһыанньаҕа олорон көмөлөһөргө туруорсуута республика отчуотугар кэпсэтэ тыаҕа кыайыатах. Кыахтаах оройуоннартан бурдуктан көмөлөһүүнү хааччыйарга этиҥ ылыныллыбатах, хас биирдии колхозтаах 80 кг эт кэлэгиҥ быстах кэмнэ тохтоторго көрдөһүү ылыныллыбатах. Оройуон колхозтарын сүөһүлэрин сүөтүгэр баһылааһын үрүтүүлээх оройуоннарга сүөһү ыытылларын тэрийэргэ туруорсууну биллэрбиттэрэ да соруммататтар. Итилэр учуоттаммыттара эбитэ буоллар, көһөрүүлэрэ бырдахтаах буолбат этэ.

Лена өрүс илин эҥэриниэҕэ оройуоннар тоҥ нэрэтэ балыктыыр олордохторуна, көһөрүү алдьархайа аҥардас бииһигин эрэ таарыйбыта өйдөөмөт. Оройуон колхозтарын көһөрүү күһүн хойут ыыттарыбыта. Дьон баһаларын кытта элбэх таһаҕаһы ылаллара көҥүлэммэтэҕэ, ыытыах хонук ингэр кум-хаҥ тутан илдьии түмүгэр туох баар баайдара буоллара, сүөһүлэрэ-астара сырҕаланан икки ардыгар таах хаалбыта, сорох үтэйэ үрүүгэр сылдьан босхоҕу эрэ урдунэн баттарыаабыттара. Хоту тиийдэхтэринэ сүөһүлэригэр сенугар табаарыстаахтарын олорор, улахан уустуктара барыта тэриллибэтин курдук этии-тыныы сымыйата ыытах хоноот түтэ дакаастаммыта. Көһөрүү тэрээһинэ ортугун ымаллыбатаҕын, тобо олуу-сүттүүлээх тахсыбытын түһүнэн элбэхтик кэпсэппиттэр, ол туһунан партия рескомун комиссиятын ыспыраабкатыгар сиһилии суруллар.

Көһөрүү оройуон сайдыытын кыайыы кыахтарыгар улахан охсуу оҥорбута чуолкай. Көһөрүүнэн өһөрүммүт экономическай уонна моральнай хоромньуну таһаарбыта чахчы. 1942 сыл тохсунньу 1 күнүгэр колхозтарга уонна ааһыахтарга 38062 ынах уонна сылгы сүөһү баар эбит буоллаҕына, сыл бүтүүтүгэр баара-суоҕа 13771 төбө сүөһү хаалбыта. Итини, барыллаан ахтаххына, билиҥҥи сыаннан 67 мөл. солк. тиҥ. Итиэхэ таһынан колхозтар көһүүтэрин оннугар ылыахтаах мастара, расчетнай счеттарыгар хаалбыт харчылара, үлэлээн оҥорбут сүрүн средстволара, ыһыллыалара дьиэлэрэ таах хаалбыттара. Кэлин 50-с сыллар икки аҥардарыгар эрэ оройуон сүөһүтүн ахсаанын көһүү иннинээҕи таһымыгар таһаарбыта. Быһа холуйан, оройуон сайдыытыгар 500 мөл. солк. хоромньу оҥоһуллубута. Көһүү оройуон социальнай сайдыытын да туормастаабыта чуолкай. Онуоха республика орто көрдөрүүлэриттэн таһымнаах олус намыһах даҕаны көрдөрөр. Ылан ылар оҕуста, улаһан эрэ химнико республика 322 солк. улахаһын (республика 34-с миэстэ), биир кэлии салааҕа харчыта ортотунан уустаах сыла 704 солк. (эмиэ 34-с миэстэ), табаарык тэһэн ырааҕыа атырдьаҕы биир киһиэхэ 1326 солк. кэмэйтэн (32-с миэстэ), коммунальнай хааччыйыы туһанар 26 солк. (республика орто көрдөрүүтүттэн 5 хатыт кыра), о. д. а. хотоннор элбэх ыһыллыахха сөп.

Үгүс оҕо-дьахтар, ыһаммат дьон отчуоттоһуу ыар олохтон дорообуйаларыгар олустарбыттара. Көһөрүү элбэх кыттыылаахтарын үлэҕэ героизмнарын ыларыам учуоттамматаҕа, сыаналамматаҕа. Оччотооҕу оҕолор, билиҥҥи пенсионердар туох да чэрчэтинэн туһамматтар. Итиннэн тосту-туора дьаһалларыйыгар түмүгэр оройуоҥҥа 7 нэһилиэк Советтара, 8 оскуола, 2 сельпо, дьон тоҕо урукутуу олорбут хас да бөһүөлэктэрэ суох буолбуттара, толкуйдаммакка көһөрүү сорҕулутар 2000 кэриҥэ киһи хорҕуйан, ыалдьан өлбүтэ. 1943 сылга оройуон нэһилиэнньэтэ икки төгүлтэн ордугунан аҕыйаабыта. Бу дьыала кэлин колхозтары бөдөҥсүтүүнэн, бөһүөлэктэри кииннээһиннэн эссэ дириҥээтиллибитэ, дьону сиртэн тэйитии эссэ улааппыта. Билиҥҥи кэлүөнэ ычча́т оройуон историятын ити кэрчик кэмин билиэн наада.

Партия обкомун 1942 сыллааҕы уурааҕын көтүртэрии элбэх киһи сыралаах үлэтин түмүгэр ситиһилиннэ. Ити Г. Д. Ефимов 1988 сыллаахха «Саҥа олох» уонна «Кыым» хаһыаттарга бэчээттэммит ыстатыйаларыттан, партия райкомун секретара А. С. Птицын ветераннар туруорсууларын өйөөбүтүттэн. Г. М. Сысолятин 1989 сыллаахха уобалас таарын партийнай архиватаа отчуоттуу уураахтары көтөҕүтүттэн, олоругу тобо эмэ утарсыы, бобуу баарын урдунэн 47 сыл буолан баран «Саҥа олох» хаһыат аатыгар кэрэ бэдиэтигэр таһааран сааламмыта. Үгүс ахсааннаах ахтыылары хомуйуу, көһөрүүгэ сылдьыбыттар бастакы корсуһуулэрин тэрийии, сэрии уонна үлэ ветераннарын советын иннин араас өрүттээх үлэлэри ыытыы, туруорсуу, биирдии совхозтарыйан, нэһилиэктэринэн түмсүүлэр — барыта бу үлэ ситиһиилээхтик барыытыгар көмөлөспүтэ. Кэннин 2 сыл устата Кэбээйи, Эдьигээн, Булуҥ оройуоннарын кытта сибээс олохтооһуҥҥа, өйдөбүннык - памятниктары туруоруута элбэх үлэ ыытылынна. Билиҥҥи көһөрүүгэ сылдьыбыттарга араас чэпчэтиилэри олохтооһуҥҥа, биир бэризмэлээх көмөнү оҥортооһуҥҥа, оройуоҥҥа таһаарыллыбыт хоромньуну чөлүгэр түһэриигэ үгүс туруорсуулар баар. Сыыһалаах уураах көтүрүллүүтэ эрэ. Аны иннинэ таһаарыллыбыт ороскуоттары хайа эрэ өттүнэн толуйуута, хоту сылдьыбыттарга чэпчэтиилэри туруорсуута утумнаах үлэ ыытыллыан наада.

Бу түгэнинэн туһанан, көһөрүү историятын дириҥник үөрэтиигэ, оччотооҕу кэлүөнэлэр олохторун, дьаһахтарын, үлэлэрин ыччакка өйдөтүүгэ, киһилэр үтүө үгэстэрин иҥэриин пропагандалааһыҥҥа сүрүн болҕомтобутун ууруох тустаахпыт.

Саха сирин бааһ үгэстэрдээх биир кырдьаҕас оройуонун, элбэх эрэйи көрбүт ытык сирдэрэ бу уураах көтүллэриэн эрэ кэтэспиттэрэ. Киниэр историческай кырдьык тиллэригэр, социальнай сиэрдээх буолуу принцибэ кыайарыгар, оройуон сайдыыга саҥа таһымыгар тахсарыгар сөптөөх усулуобуйа тэриллэхтэринэр эрэммиттэрэ, эрэнэллэр даҕаны.

x x x

Субэ мунньахха тылы бастакынан инициативнай комиссия председателэ **А. Д. Захаров** ылла:

— Биһиэхэ партийнай архивка сылдьарга көҥүлү былырыын эрэ биэрбиттэрэ. Онон көһөрүү туһунан билбэппит көрбөппүт үгүс этэ. Ол кэнниэ хоту көһүүгэ киирбит бастыҥ үлэһиттэрбит сор сүолламмыттара. Ити кимнээхтэрин эссэ даҕаны билэ илиммит. Билиҥҥи колхозтаахтарбыт хоту киирэннэр баалыктаатыан курдук бидбэт үлэлэригэр урдук көрдөрүүлэрэ ситиспиттэрэ. Ону билигин тымныыах хаалбыт олохтоохтор туоһулууллар. Ылаан туолуутугар самай ыһылаттатын киллэрсэн оройуоннар уонна республика отчуотооҕу салалталарыттан үгүс махталы ылбыттарын кэрэһилиир докумуоннар элбэхтэр. Онон көһөрүү документарын кэҥэн-тэкээн үөрэтиигэ инициативнай комиссия салгыы үлэлиэн наада, партийнай архив докумуоннарын дьон билиитигэр көрүүтүгэр таһаарыах тустаахпыт. Булуҥ оройуонуттан көһөрүүгэ сылдьыбыттарга памятниктары, бэйэбитигэр Кыайыы мемориалын туттарымыы салгыы туруорсуохтаахпыт.

— Ахтыылары уонна архив матырыйаалларын хомуйан көһөрүү туһунан документальнай кинигэ үүс-урая таһаарыыга суруйан бэчээттээһиннэ туруорсуохха наада, — диэтэ Булуҥ, Эдьигээн, Кэбээйи оройуоннарын кытта сибээһи олохтооһуҥҥа бэрт элбэх сыратын биэрбит **С. А. Собакин**. — Онуоха, наада буолладҕына, совхозтар 30-40 тыһ. солк. харчы тыаахтарга суоҕа диэн саныыбын. Көһөрүүҥ олус соһуччу уонна ыһыйах хонук иһигэр кум-хаан тутан ыыппыттарын түмүгэр колхозтар ынах сүөһүлэрэ уонна сылгылара сир_халлаан икки ардыгар таах хаалбыта элбэх. Ону ким бааҕалаах туһамммыта, сорох сатабыллаах эрэ байбыта чахчы. Ону таһынан тыа хаһаайыстыбатын массыналара, араас туттуулар, атын даҕаны баай-дуол хаалбыттара. Көһөрүллүбүт колхозтартан аҥардара эрэ дойдуларыгар эргиллибиттэрэ. Билигин орпот хаалбыттар оччотооҕу колхозтар олохторун атын, бэйэ ыыр кэрэн, өйдөбүнньүктэри тутан хааллыахтарга кыһаныахтаахпыт. Ол билиҥҥи оҕолорбутугар, сиэннэрбитигэр, хос сиэннэрбитигэр наада.

Кэбээйи Тыайатыттан сылдьар элбэх оҕо иитэ, оройуон бочуоттаах гражданката **Е. Т. Дьяконова** 1942 сыллаахха кыстык хаар кыыдамныы турдаҕына киниэхтэй 10 кэстэх Хатырык Хомоҕо Чурапчыттан көстөр тиийэн кураанах хумах хайдах сүөкэммиттэрин туһунан кэпсээтэ. Хаһан кэлэ буоллун, хас да хонон тиийэхтэринэр дьиэри туос ачыык дьоҕ араас хаалан аһыытар сатаахтаабыттар. Тыайатыйаттан дьаа, хоргуйан дьон ыалдьан да хаампат буолбуттар. Ону таһаҕастарын суоҕун муохтоох оттуурин аара бэрт кэһиилэ кыыл буолларбыта-быттар. Оттон сорохторо хас да хонуга быһа айанаан Тыайаҕа тийэн сылдьан дьаалларга түспүттэр.

Онно тымныыйан үгүстэр сор суолламмыттар. Киниэ салгыы көһөрүү олус соһуччу, туох да бэлэмэ суох, үрдүү бэрээдэк суохтыы ыытыллыбытын кэпсээн, аваран турая этэ. Ол алдьархай содуулларын туоратыыга салгыы туруорсарбытыгар баарда.

— Оройуоҥҥа көһөрүү содуултан тахсыбыт социальнай-экономическай хоромньуну аһыыыта уонна чөлүгэр түһэриигэ 9 хайиттан састааптаах правительственнай комиссия тэрилиннэ, — диэтэ Саха ССР Министрдэрин Советын Председателин солбуйааччы, ити комиссия председателэ **К. К. Корякин**. — Партия обкомун бюротун 1942 сыллаах уурааҕа эр буолан баран дьэ көтүрүлүннэ. Ити оройуон нэһилиэнньэтин үгүс сыллаах сыралаах үлэтин, туруорсуутун түмүгэ буолар. Комиссия чилиэннэрэ субэлэһэн баран үс хайысханан үлэлиэргэ быһаарыныыбыт. Бастакытынан, оройуоҥҥа социальнай-экономическай хоромньу тахсыбыта чуолкай. Онон туох хааччылыы наада уу солбуйуохтаах, социальнай объектары тутууга, кыра производственнай участактары чөлүгэр түһэриинэ быһаарыахтаахпыт. Иккиһинэн, хас биирдии көһөрүү кыттыылаахтар туох чэпчэтиилэри оҥоруохха сөбүн харчы-суоттаан, эттэрэн көрүөхтээхпит. Онно биир бирээмийэлээх көмө, пенсия кэмэ биэр аттаран о. д. а. киирэхтэрин сөп. Үсүһүнэн, көһөрүү историятын салгыы иҥэн-тоҥон үөрэтии, иккиһинэ сырдатыы, памятниктары, мантык омсолоох алдьархайдар тахсыбыттарын, көһөрүү матырыйаалларын кинигэ буолан таҕыстарын ситиһии.

Эдьигээн оройуонуттан сылдьар делегациятын салайааччы **Н. Р. Константинов** ол суостаах сылларга Чурапчыттан 624 хаһаайыстыба, барыта 1736 киһи кэлэн киирбиттэрин туһунан кэпсээтэ. Өлүү-сүтүү массабыайдык тахсыытыгар туох даҕаны бэлэмэ суох, ну, буо олус хойутаан көһөрбүттэрэ сүрүн биричиинэтэ буолбутун эрэннэ. Булуҥ оройуонун Быков-Мыс бөһүөлэгиттэн сылдьар **Л. М. Корякина** чурапчылары олохтоохтор үлэбит дьоннар сылаас ылыыларын, үгүстэр аймах-билэ буолан таалыбыттарын, оччотооҕу кастуор олоҕо көһөн киирбиттэр хайдах үлэлээбиттэрин, балык таабыттарын, туох урдук көрдөрүүлэри ситиспиттэрин туһунан дьоннорун кэпсээннэриттэн истибитин сэһэргээтэ.

Бу үөрүүлээх түмсүүгэ ыҥырыы сэргэ **РСФСР** народнай художнига, биһиги биир дойдулаахпыт **А. П. Мунхалов**, хоту оройуоннары кытта сибээһи олохтооһуҥҥа үгүстүк сүрүйбүт көрөбүт **П. П. Флегонтов**, сэрии уонна үлэ ветерана, Якутскайтан сылдьар **Г. Д. Ефимов**, РКП райкомун бастакы секретара **М. Н. Сибиряков**, Саха ССР народнай депутаттара **В. П. Кудрин**, **Г. М. Сысолятин** уо. д. а. тыл эттилэр.

Тыл эппиттэр оройуон колхозтарын хоту көһөрүү туох содулларлаах буолбутун салгыы сырдатарга, онно киирэн өлбүттэр ааттарын үйэтитэргэ, ити дириҥник толкуйдамматах, быһымах дьаһал таһаарбыт ороскуоттарын чөлүгэр түһэртэрииниэ туруорсарга, балаҕын бэлэм көһөрүү кыттыылаахтарыгар чэпчэтиилэри көрдөрөргө сыаналаахтарын биллэрдилэр.

Түмүгэр мунньах кыттыылаахтара туһааннаах уураҕы биир санаанан ылыннылар. Субэ мунньах кыттыылаахтара аатыйын тардыттылар.

С. АЛЕКСЕЕВ.
(Хаһыат анал. корр.).

Уус-уран самодеятельноһы көрүү салҕанар

„Кэрэхтиин" көрсүһүү

Суруйааччы Эрилик Эристиин уонна лингвист-учуонай С. А. Новгородов төрөөбүттэрэ 100 сылын көрсө ыытыллан турар фестивалы хадаардар салҕаатылар. Концерт көрөөччүлэри бииһирэттэ. Талааннаах дьон Хадаарга элбэхтэр эбит. Кинилэр ортолоругар «Кэрэх» рок-группа биллэр-көстөр миэстэни ылла. Бу республикаҕа тиийэ кэрэхсэнэр эрэр группа салайааччытын Федор Харитоновы көрсөн кэпсэттим.

—Федор, биһиги ортобутугар рок-музыканы өйдөөбөт, ылыммат дьон элбэхтэр. Оҥу ааһан сорохтор буортулааҕынан ааҕаллар. Оттон эн рок-музыканы хайдах өйдүүгүн?

—Рок-музыка диэн бу, бастатан туран, демократия сайдыытын биир көстүүтэ буолар. Рок бу туох да цензурата суох санааны аһаҕастык этии, музыка көмөтүнэн бэйэни бигэргэтии. Ол иһин тылы чуолкайдык этии олус улахан суолталаах. Ким баҕарар, улахан куолаһа да суох киһи, бу музыкаҕа бэйэтин холонон көрүөн сөп. Рок—саамай демократическай музыка.

—Эһиги ордук сөбүлээн туох туһунан ыллыыгыт-туойаҕыт?

—Тирээн турар сытыы, социальнай, политическай боппуруостар ордук долгуталлар. Биһиги рок-музыка көмөтүнэн ыччат ииэн арыгатын туох долгутуохтааҕын, айхылаахтааҕын, мөккүһүүнэриэхтээҕин толкуйдаата сатыыбыт. Сахалар тылбыт сүтэн эрэрэ, культурабыт мөлтөөбүтэ, омук быһыытынан уратыбытын олох сүтэрэн эрэрбит долгутуон баҕарабыт. Сахалар саамай кэдээммит баар—бэйэбитин бэйэбит сэнэнэ сананыыбыт. Ити психологическай мэһэйи тоҕо көттөхпүтүнэ эрэ омук быһыытынан чэчирии сайдыахпыт диэн саныыбын. Бастатан туран, бэйэбит уратыбытын өйдүөхпүтүн наада. Ол иһин «Мин—сахабын» диэн ырыаны суруйарбар ити санаа сүрүн идея буолбута. «Мин—сахабын, мин—айылҕа уолабын, Мин—сахабын, мин—Эллэй сиэнэбин» диэн тыллар мээнэҕэ этиллибэттэр.

—Тоҕо элбэх ырыаны суруйдуҥ?

—Уонча. Барыта рок-кайдар. Барабанщикпыт Саша Иванов эмиэ ырыа суруйарга холонор. Иван Гоголев тылларыгар «Дьиктилэр» диэн дискоырыалаах. Кини биир саамай элбэҕи эрэннэрэр киһибит буолар.

—Группаҥ атын чилиэннэрин билиһиннэр эрэ.

—Саша туһунан эппиччэ эттэххэ, былырыын «Табык-90» диэн республикатааҕы конкурска бастыыҥ инструменталист аатын ылбыта, Югославияҕа барар путевканан наҕараадаламмыта. Саша кочегардаан баран, былырыыҥҥыттан кулууппа худруктуур. Мин 10 төгүрүк сыл кочегардаан баран, кулуупка ВИА уонна рок-группа салайааччытын штата аһыллыаҕыттан онно үлэлээн эрэбин. Биир ый буолла, Гоша Кузьмин — бас-гитарист. Кочегар. Илья Владимиров лидер-гитаристыт, Егор Лукин — ритм-гитара. Идэлэринэн эмиэ кочегардар. Көрөргүт курдук, бары котельнай иһиттэн уһаарыллан тахсыбыт музыканнарбыт.

—Виктор Цой курдук эбиккит дии. Кини курдук киэҥ биллиилээх буолуоххутун баҕараҥ туран, тоҕо «Кэрэх» диэн ааттаммыккытын кэпсиргитигэр көрдөһөбүн.

—Булан-булан тоҕо ити ааты ыллыгыт диэн ыйытааччылар элбэхтэр. Бу тылы киһи кутун-сүрүн баттыыр хараҥа күүстэри кытта сибээстээн өйдөөччүлэр да бааллар. Кэрэх—саха ытык маһа. Кини икки көрүҥнээх. Өскөтүн үрүҥ ойуун алҕаан, дьалбыйан, бары сырдык ырааны ингэрэн, куочай ыйаатаҕына, кэрэх Аал луук мас буола тэлгийэрэ. Оттон абааһы ойуунa кэрэххэ хараҥа санаатын иҥэрэн, куочай ыйаатаҕына, абааһы маһыгар кубулуйар. Биһиги «Кэрэх» диэн ааттанан туран, үрүҥ ойуун оруолун толоруохпутун баҕарабыт. Сырдык тыыннаах ити айыы ойуунa былыр-былыргыттан айыы аймаҕын араҥаччылааччы, сырдыгы, кэрэни түстээччи буолар. Кини курдук сахабыт норуота эстибэтин-быстыбатын туһугар ырыабытынан-тойукпутунан көмөлөстөөбүт диэн баҕалаахпыт. Саха итэҕэлиттэн күн бүгүн ордон хаалбыт кэрэх оҕтубатын туһугар.»

—Инникки былааннаргыт?

—Бастатан туран, бэйэбитин бэйэбит үбүлээр рок-группа буолуохпутун баҕарабыт. Ол иһин элбэх гастроллар былааннаналлар. Кэлин религиознай рокка киирэн, норуоппут уратытын тута сылдьар музыканнар буолларбыт диэн ыралабыт.

—Федор, эһиэхэ биир маннык ыйытыы баар: баттаххыт тоҕо уһун уй? Рок атрибутиката оҥу хайаан да ирдиир дуо?

—Биһиги өбүгэлэрбит эр дьонноро уһун баттахтаахтара биллэр. Омук быһыытынан уратыбытын тас көрүҥнүтүнэн да бэлиэтиэхтээхпит буолбатах дуо? Онон баттахпытын өссө уһатаары сылдьабыт.

—Кэпсэтиибит түмүгэр дьиэ кэргэнҥит туһунан аҕыйах тылла эт эрэ.

—Володяттан уратылар бары кэргэннээхпит. Кэргэттэрбит биһигини олуһун өйдүүллэр, тирэх-көмө буолаллар. Холобур, кыыс-оҕоньуу таарыйа эттэххэ, мин кэргэним баттаҕым уһунун аһыс сыл тулуйда. Өссө да тулуйуо.

Кэпсэттэ Л. ВАСИЛЬЕВА.

НУС-ХАС ОЛОҔУ АЙМААЧЧЫЛАР

Ис дьыала оройуоннааҕы отдела иһитиннэрэр

Олунньуга итириктэн, общественнай бэрээдэги кэһэн 30—50 солк. диэри ыстарааптанныылар: Михайлов Альберт Николаевич — оройуоннааҕы сибээс узелын кочегара, Сивцев Аркадий Христофорович —оройуон киинин олохтооҕо, Макаров Иван Петрович — өрөмүөннүүр-техническэй предприятие тракториһа, Аманатов Василий Ефимович —«Якутагропромстрой» МПМК-тын каменщига, Новгородов Дмитрий Михайлович —Кильдэмги бөһүөлэгин олохтооҕо, Ябловскай Юрий Дмитриевич — тутар-өрөмүөннүүр участак кочегара, Быганов Иван Иванович —Карл Маркс аатынан совхоз рабочайа, Яковлев Гаврил Кириллович — «Якуткоммунэнерго» кочегара, Сивцев Михаил Егорович, Шабуняев Борис Павлович—райпотребсоюз үлэһиттэрэ, Пермяков Семен Кузьмич— түбдиспансер рабочайа, Керемясов Александр Владимирович—13 №-дээх СПТУ курсана, Ефимов Валерий Яковлевич — оройуоннааҕы киин балыыһа завхоһа.

Кыра кулүгээннээһин иһин маннык дьон административнай миэрэҕэ тардылынныылар: Хоютанов Иван Иванович—райпотребсоюз кочегара, Ноговицын Никифор Андреевич — «Чурапчы» совхоз рабочайа, Слепцов Семен Нюргустанович—«Бахсы» совхоз рабочайа, Софронов Гаврил Константинович —райпотребсоюз пекара, Кардашевскай Александр Молотович — өрөмүөннүүр-техническэй предприятие кочегара, Андреев Петр Давыдович —«Чурапчы» совхоз кочегара, Саргыдаев Аркадий Романович —Эрилик Эристиин аатынан совхоз рабочайа, Попов Василий Михайлович — Мугудай участоковай балыыһатын кочегара, Николаев Владимир Владимирович — Мугудайдааҕы арыы сыаҕын рабочайа.

ГАИ лииниэтынан маннык дьон миэрэлэммиттэр: Дьячковскай Михаил Николаевич, Копырин Гаврил Григорьевич—«Бахсы» совхоз трактористара, Ноговицын Никифор Андреевич —«Чурапчы» совхоз рабочайа, Макаров Василий Спиридонович— «Мугудай» совхоз шофера.

Маннык буолбут быһылааннарга холуобунай дьыалалар көбүтүллүннүлэр:

—Мырыла маҕаһыынын сэбиэдиссэйэ Попов Станислав Сидорович 19 дьааһык табаҕы атыылаабытын иһин;

—олунньу 11 күнүгэр түүн Чурапчы салиэнньатыгар МАЗ—503 маарkалаах Боролоохтооҕу автокомбинат автомашинатыттан 890 солк. суумалаах таһаҕас уонна «Скиф» автоприцеп сүппүтүгэр;

—Мындаҕаайыга биллибэт киһи испиири сыанатын үрдэтэн атыылаабытыгар;

—өрөмүөннүүр - техническэй предприятие тракториһа Потапов Петр Петрович иккис төгүлүн арыгы иһэн баран тракторы ыыппытын иһин;

—Дьабыыла олохтооҕо, совхоз рабочайа Быганов Иван Иванович итирик сылдьан гр. А. Е. Габышеваны кырбаабытыгар;

—олунньу 18 күнүгэр оройуон киинэттэн 18 км суолга турар КамАЗ маарkалаах 73—58 ЯКН нүөмэрдээх автомашинаттан мал сүтүүтүгэр.

Народнай суутунан холуобунай буруйу оҥорбут маннык дьон дьыалалара көрүллэн бириигэбэрдэннилэр:

—Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ Коркин Ваня, Коркин Галя, Березкин Ваня оҕолору кырбаабыттарыгар РСФСР ХК 206 ыст. иккис чааһынан, 145 ыст. иккис чааһынан 2 сыл усулуобунайдык уурулуннулар;

—былырыын Хатылы олохтооҕо Каженкин Константин Ильич аҕатын кырбаан өлөрбүтүгэр РСФСР ХК 108 ыст. иккис чааһынан буруйданан 9 сыл болдьоххо кытаанах режимнээх колонияҕа уурулунна;

—ааспыт сыл атырдьах ыйын 10 күнүгэр Дьабыыла бөһүөлэгэр Адамов Василий Елисеевич быһаҕынан анньан гр. Петрову өлөрбүтүгэр РСФСР ХК 103 ыст. буруйданан 8 сыл болдьоххо күүһүрдүллүбүт режимнээх хаайыыга бириигэбэрдэннэ;

—Дириҥ бөһүөлэгин олохтооҕо Елисеев Андрей Егорович мотоцикл уоран РСФСР ХК 144 ыст. иккис уонна үһүс чаастарынан буруйданан 4 сыл 6 ый болдьоххо күүһүрдүллүбүт режимнээх хаайыыга уурулунна;

—оройуон киинин олохтооҕо Филиппов Михаил Петрович гр. Белолюбскайы сүгэнэн охсон өлөрөн РСФСР ХК 103 ыст. буруйданан 9 сыл болдьоххо күүһүрдүллүбүт режимнээх хаайыыга бириигэбэрдэннэ;

—Нам оройуонун олохтооҕо Ноев Николай Степанович уонна оройуон киинин олохтооҕо Толстяков Юрий Егорович гр. Семеновтан икки водканы былдьааннар Ноев РСФСР ХК 145 ыст. иккис чааһынан, 144 ыст. үһүс чааһынан буруйданан 2,5 сыл болдьоххо кытаанах режимнээх хаайыыга, Толстяков РСФСР ХК 145 ыст. иккис чааһынан буруйданан 2 сыл болдьохтоох кэтээн көрүүгэ уурулуннулар.

Билсиһии сулууспата

002. Сааһым 24-м, кыыс оҕолоохпун, орто анал үөрэхтээхпин, иллэҥ кэммэр ыллыырбын, иистэнэрбин сөбүлүүбүн, квартиралаахпын, атын оройуоммун.

25—30 диэри саастаах, арыгыны испэт, оҕону сөбүлүүр, дьиэ үлэтигэр сыстаҕас, ырыаны сөбүлүүр киһини кытары билсиэхпин баҕарабын.

003. Сааһым 31-м, икки оҕолоохпун, орто анал үөрэхтээхпин, квартиралаахпын, атын оройуоммун.

Эйэҕэс майгылаах, арыгыны испэт, оҕолору сөбүлүүр, мал-булларга дьиҥ баҕалаах 30—35 саастаах киһини кытта билсиэхпин баҕарабын.

Редакция почтатыттан

МУНАН ДА БАРДЫМ

Аҕа дойдуну көмүскүүр сэрии сылларыгар үлэ фронугар сылдьыбыттар туох чэпчэтиилэрин туһаналларын туһунан оройуоннааҕы военкоматтан, райсовет президиумуттан кытта ыйыталаһа сырыттым да, ханы, чуолкай эппиэтин ылбатым. Оттон сельсоветтар президиумнарын салайааччыларга бэйэлэрэ хайдах өйдүүллэринэн сыһыаннаһаллар. Холобур, сэрии кыттыылаахтара, тылга килбиэннээх үлэ иһин медаллаахтар балаһыанньалара биллэр, кинилэр чэпчэтиилэринэн туһаналлар. Аны хоту көһүүтэ сылдьыбыттар эмиэ сорох чэпчэтиилэринэн туһанар буоллулар. Оттон үлэ фронугар сылдьыбыттар итилэр ортолоругар арыллан хаалдыбыт, ханнык даҕаны чэпчэтиилэргэ сөп түбэспэт ааттаахпыт. Онон оттуур сиринэн хааччыллыбаппыт, бииргэ эмиэ бэриллэр эбиэ бородуукталарынан туһаммаппыт.

Бэйэм иккис группалаах инбалиинпин. 1943 сыл бэс ыйын 8 күнүгэр армияҕа ыҥырыллыбытым. Онно үлэ фронугар түбэспитим. Кемерово куоракка диэри сылгы үүрэн илдьэн баран, миястэтигэр 1945 сыллаахха диэри үлэҕэ сылдьыбытым. Ити сыл улаханнык ыалдьаммын, демобилизациялаабытта р а. Ол билигин умнуллан, тэннилллэн икки саары пк кн ардыгар хаалдым. Мин курдук үлэ фронугар сылдьыбыттар оройуоҥҥа үгүс буолуохтаахтар. Кинилэр билигин туох чэпчэтиинэн туһаналларын билбэттэр, бэйэм хараҕа суохтар оройуоннааҕы обществоларын чилиэнэ буоламмын, биир тонна оту бэйэм соҕотуоҕлаланан ылабын, оттон атын чэпчэтии суох. Билигин кэтэх хаһаайыстыбаны сайыннарыыга улахан кыахтар бэриллиннилэр. Оттон биһигиннин дьон 1 тонна оппутунан тоҕо сүөһүнү иитиэхпитин сөбүй?

Үлэ фронугар сылдьыбыттарга туох чэпчэтиилэр оҥоһуллалларын эбэтэр ханнык категория үлэ ветераннарыгар киирсэллэрин ким чуолкайдык быһааран биэриэҕэй?

П. КАРПОВ,
үлэ ветерана.

Болтоҥо сельскэй Советын президиума иэһиннээк олохтоохторугар Роман Романович уонна Анна Егоровна Поповтарга тапталлаах кыыстара, Семен Романович уонна Роман Романович Поповтарга бииргэ төрөөбүт эдьиийдэрэ

ПОПОВА
Анастасия Романовна

эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириҥ кутурҕанын тиэрдэр.

«Якутнефтепродукты» холбоһук Алларааҕы Бэстээхтээҕи предприятиета Чурапчы сэлиэнньэтинээҕи КАЗС-ка уонна АЗС-ка үлэлииргэ **операторнары** ыҥырар. 1991 сыл кулун тутар 1 күнүттэн окладтара—150 солкуобайтан 200 солкуобайга диэри. Предприятие комо хаһаайыстыбалаах. Онон предприятие үлэһиттэрэ этиилэн уонна оҕуруот аһынан хааччылланаллар.

Администрация.

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, аймахпыт колхознай-совхознай тутуу ветерана

МОХНАЧЕВСКАЙ Иван Николаевич

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн дириҥник курутуйан туран бары билэр дьонугар, табаарыстарыгар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, күтүөттэрэ, кийииттэрэ, сиэннэрэ, аймахтара.

Бахсы сельскэй Советын президиума, «Бахсы» совхоз дирекцията уонна профкома колхознай-совхознай тутуу ветерана

МОХНАЧЕВСКАЙ Иван Николаевич

өлбүтүнэн бокуойунньук чугас дьонугар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Бахсы сельпотун бырабылыанньата сельпо рабочайа, үлэ ветерана

МОХНАЧЕВСКАЙ Иван Николаевич

өлбүтүнэн бокуойунньук кэргэнигэр, оҕолоругар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕанын тиэрдэр.

Редактор П. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв. ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Учредитель газеты «Саҥа олох»—Чурапчинский районный Совет народных депутатов.

Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж— 4130.

ЗАКАЗ № 32. Чурапчинская районная типография Госкомпечати Якутской-Саха ССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв.